

УДК 7.012:141.312]:001.4

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ДИЗАЙН: ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ БАЗИ

КОРОЛЬ Анатолій¹, ПАСЬКО Оксана²

¹Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Умань, Україна

²Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука, Київ, Україна

korol_anatoliy@meta.ua, byslenkoo@ukr.net

Досліджено професійну термінологію поняття «концептуальний дизайн». У процесі аналізу теоретичних джерел останніх десятиліть виявлена обмеженість наукових досліджень із заявленого питання, і, як наслідок, відсутність чітко визначеного ставлення щодо досліджуваного явища й загальноприйнятого тлумачення терміну «концептуальний дизайн» на теренах нашої держави. З'ясовано, що концептуальний дизайн є одним із специфічних напрямів дизайнерської практики саме на стадії розробки та реалізації основної ідеї. На підставі вивчення українських та зарубіжних наукових публікацій поглиблено науково-понятійний апарат теорії дизайну.

Ключові слова: дизайн, концепт, концепція дизайну, концептуальний дизайн.

ВСТУП

Формування видів дизайнерської діяльності й пошуків нового у сфері проектування сучасного середовища людини стали характерною рисою початку XXI століття. Парадоксом нашої доби є те, що офіційно деякі види дизайну в Україні фактично лишаються невизначеними, зокрема поняття «концептуальний дизайн». Відсутність невизначеності критеріїв та професійної оцінки даного терміну ускладнює подальше дослідження його особливостей та характерних ознак.

Аналіз досліджень з визначеної проблеми свідчить, що її розгляд та вивчення майже не проводилися. Переважно кількість матеріалів можна знайти лише в Інтернеті, що обумовлено специфікою цього виду діяльності. Винятком є статті українських науковців – Т. Божко, Ю. Одробінського, О. Тригуба, О. Костюка, В. Хведчика, О. Сєдака, Н. Бородченка, у яких автори також звертають увагу на недостатності досліджень аспектів термінознавства проектної діяльності, теоретичних засад проблеми концептуального дизайну.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Тенденції в українському професійному термінознавстві проектної діяльності демонструють невипрацьовану систему поглядів на поняття «концептуальний дизайн» як виду дизайнерської практики. Спостерігається

відсутність наукових праць та фахових видань (підручників, посібників, словників-довідників), що актуалізує важливість даного питання.

Мета статті – дослідити професійну термінологію концептуального дизайну як виду проєктної діяльності, означити його основні етапи.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Проблема теоретичного обґрунтування понять «концепт», «концепція» в різних видах дизайнерській діяльності в сучасній науковій літературі висвітлена недостатньо та вкрай обмежено.

Ключовим поняттям професійної теорії дизайну є «концептуальний дизайн». Разом з тим, трактування цього поняття відрізняється неоднозначністю та різноманітністю його тлумачень, що призводить до невизначеності у висвітленні теоретичних положень сутності даної дефініції як основи передпроєктного дослідження. Проблема концептуального проєктування декларується неточністю і неповнотою проєктних вимог та обмежень на ранніх стадіях дизайн-діяльності, що важко піддається формалізації.

Вперше в історії дизайну були сформовані і набули популярності концепції: функціонального дизайну; гуманістичного дизайну; концепція стилю аеродинамічних форм у дизайні; авангардистського дизайну; екологічного дизайну та ін.

У Радянському Союзі була запропонована аксіоморфологічна концепція як теоретична основа дизайну.

В онлайн енциклопедії «Wikipedia» зазначається: «Концептуальний дизайн – це рання фаза процесу проєктування, в якій сформульовані широкі обриси функції та форми чогось. Він включає розробку взаємодій, досвіду, процесів та стратегій. Це передбачає розуміння потреб людей – і того, як задовольнити їх продуктами, послугами та процесами. Типовими артефактами концептуального дизайну є концептуальні ескізи та моделі» [3].

Сучасні українські дослідники пропонують різні визначення концептуального дизайну, наприклад:

– Ю. Одробінський, О. Тригуб: «Концептуальний дизайн – це насамперед сила ідеї, а не матеріалу, оскільки концепція стає важливішою за фізичне вираження. З огляду на вказане, нинішню епоху дослідники визначають як свого роду новий час, тобто «концептуальну епоху» [4, с. 94];

– І. Рижова:

«Дизайн-концепція – основна образна ідея майбутнього об'єкта, формування його смислового змісту як ідейно-тематичної основи проєктного замислу дизайнера по відношенню до конкретних цілей і завдань проєкту, що відтворюють художнє проєктне судження дизайнера про явища більш широкого, ніж конкретний об'єкт. Дизайн-концепція дає можливість створити цілісну ідеальну модель майбутнього об'єкту дизайну, описати його якісні і кількісні характеристики. Опис стосується переважно якісних характеристик, що фіксують можливі, з позицій дизайну, ознаки майбутнього об'єкту...» [5, с. 114].

«Концепція дизайну – це основна структурована й смислова спрямованість цілей, завдань, засобів творчого проєктування; концепція може

здійснюватися на різних рівнях – від концепції дизайну як діяльності, що дає уявлення про особливості цього виду проектування і формулює його загальні принципи, до концепції конкретного виробу, пов'язаного з творчою позицією дизайнера в контексті діяльності і завданнями конкретної розробки, хоча “незрозумілою до цього часу залишається як природа людської творчості, так і сама богоподібна природа людини” [6]. Концепція дизайну як діяльності має науково-теоретичний характер: дизайн (сфера, професія) розглядається як предмет досягнення і об'єкт моделювання. Включає найбільш загальні концептуально-діяльнісні орієнтації: а) художні й теоретичні, які задають характер навчання майбутніх дизайнерів; б) профіль роботи дизайнера (вузька спеціалізація чи універсальність, вибір об'єкта визначення мети та цілей проектування і т. п.); в) соціокультурну орієнтацію, що відповідає глибоким запитам суспільства і сприяє вирішенню історично обумовлених проблем проектування, зокрема ціннісних. Категорії дизайну визначають з більшою чи меншою повнотою названі рівні і типи науково-теоретичних концепцій, які мають авторський характер, тісно співвідносяться і навіть детерміновані конкретною парадигмою. Найбільш органічним і адекватним вираженням творчої концепції у всій її складності і процесуальності слід вважати конкретні проєктні концепції, чи так звані дизайн-концепції, що так чи інакше базуються на традиціях» [5, с. 116].

Завданням концептуального дизайну є розробка концепції, на основі якої згодом буде спроектована будь-яка дизайнерська продукція. На сьогодні, його основою є надання предметному, інформаційному середовищу нестандартних форм, кольорових рішень, текстів та здійснення інновацій у проєктній діяльності. У процесі концептуального проектування об'єктів дизайну необхідно враховувати функціональні, технічні, технологічні, екологічні та естетичні вимоги.

У розробці концептуальної ідеї в дизайні дуже важливо розуміти різницю між цілями і завданнями користувачів. Працюючи над проєктом, дизайнер повинен завжди пам'ятати про мету користувачів та уміти на практиці вирішувати складні завдання. Дуже важливо зрозуміти, що концептуальна ідея – це не результат геніальності дизайнера (хоча буває і таке), а підсумок правильно організованого процесу, який і призводить до найкращого рішення. У цьому контексті, концептуальний дизайн, необхідно розглядати як один з інструментів процесу проектування, мета якого спростити життя користувачам.

Розробка концептуальної ідеї входить до ключових стадій процесу проектування. Загалом, проектування можна розділити на два етапи: концептуальний дизайн та інженерний дизайн. Як правило, інженерний дизайн має врахувати всі пункти концептуального, але переосмислити їх критично з погляду реальних можливостей конкретного виробу.

У сучасній науковій думці можна виділити декілька провідних концепцій, що використовуються у різних видах дизайнерської діяльності, зокрема у:

- екологічному дизайні офісного середовища – концепція взаємного інтегрування природного оточення й проєктованого середовища; концепція рециклінгу; концепція стилізації ознак природних об'єктів [1, с. 8];

- графічному дизайні – геометрична, органічна, синергетична, метафорична, енергоінформаційна, етнічна, технологічна та соціонічна [2, с. 6–15].

Отже, концептуальний дизайн включає наступні етапи: генерацію ідей, концептуальне опрацювання, ескізування, макетування, тривимірне моделювання та візуалізацію. Хоча ескізування, макетування, тривимірне моделювання та візуалізація є предметом дослідження інженерного дизайну.

ВИСНОВКИ

Питання висвітлення термінологічної бази концептуального дизайну в Україні фактично не знайшло багатостороннього аналізу. Взагалі, воно розглядається як частина процесу проектування окремо в кожному виді дизайну. Вочевидь, що перелік етапів концептуального дизайну, проектних завдань у кожному виді дизайну неухильно поширюється. Більшість того, навіть вже існуючі провідні концепції вимагають інноваційних способів представлення та посилення їх ефективності у довготривалому процесі проектування будь-якої дизайнерської продукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеєнко О. А., Бондаренко І. В. Сучасні концепції екологічного дизайну у формуванні офісного середовища. *Вісник ХДАДМ*. 2015. №4. С. 4–8.
2. Божко Т. О. Проектні концепції у графічному дизайні. *Вісник ХДАДМ*. 2012. №7. С. 4–16.
3. Концептуальний дизайн – Conceptualdesignhttps. URL: uk.wikisla.ru / wiki / Conceptual_design (дата звернення: 20.03.2022).
4. Одробінський Ю., Тригуб О. Вплив українського концептуального мистецтва на розвиток сучасного дизайну. *Народна творчість та етнологія*. 2017. №4. С. 93–99.
5. Рижова І. С. Наукові основи дизайну. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2015. №62. С.109–121.

KOROL A., PASKO O.

CONCEPTUAL DESIGN: THE STUDY OF TERMINOLOGY BASE

Professional terminology of the notion of "conceptual design" in the process of its formation and the development is studied. In the process of the analysis of theoretical sources of last decades, limited number of researches related to claimed issue is determined, and, as a result, the lack of clearly defined attitude to investigated phenomenon and official commonly accepted interpretation of the term "conceptual design" in our country. It is defined that conceptual design is one of specific areas of design practice at the stage of the development and implementation of main idea. On the basis of the study of Ukrainian and foreign scientific publications, conceptual and terminological system of design theory is deepened.

Key words: *design, concept, the conception of the design, conceptual design.*